

KONKURENCES PADOME

Blaumaņa ielā 5a, Rīgā, LV-1011 ♦ tālr. 67282865 ♦ fakss 67242141 ♦ e-pasts: council@kp.gov.lv

L Ē M U M S

Rīgā

Nr. 44

(Prot. Nr. 46, 2.§)

2009. gada 20. novembrī

Par lietas izpētes izbeigšanu

Lieta Nr.3114/09/05/1

Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkta pārkāpumu AS „Latvenergo” darbībā

Konkurences padome 20.11.2008. saņēma Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – SPRK) saskaņā ar Iesniegumu likuma 4.panta pirmo daļu pārsūtīto SIA „Juglas Jauda” (turpmāk – JJ vai Iesniedzējs) 04.11.2008. iesniegumu Nr.127 (turpmāk – Iesniegums).

Iesniedzējs norāda, ka gan JJ, gan AS „Latvenergo” (turpmāk – Latvenergo) piegādā siltumenerģiju AS „Rīgas siltums” (turpmāk – RS), pamatojoties uz noslēgtajiem līgumiem ar RS. JJ un Latvenergo piegādā siltumenerģiju centralizētās siltumapgādes sistēmai Rīgas pilsētas Daugavas labajā krastā vienam saņēmējam – RS, tādējādi JJ un Latvenergo uzskatāmi par konkurentiem.

Iesniegumā norādīts, ka RS ir noslēdzis līdzīga satura siltumenerģijas pirkšanas – pārdošanas līgumus gan ar JJ, gan ar Latvenergo. Saskaņā ar šo līgumu noteikumiem katru nedēļu pēc RS nepieciešamā siltumenerģijas apjoma prognozes saņemšanas abi piegādātāji iesniedz RS piedāvājumus par siltumenerģijas piegādes apjomu un cenu. Atbilstoši Enerģētikas likuma 49.panta otrajā daļā minētajiem ekonomiskā pakāpeniskuma principiem RS izvērtē iesniegtos siltumenerģijas apjoma un cenu piedāvājumus un iesniedz piegādātājiem pieprasījumu par siltumenerģijas iepirkuma daudzumu nākošajai tirdzniecības nedēļai.

Iesniedzējs norāda, ka Latvenergo siltumenerģijas apjoma un cenu piedāvājumos nosaka, ka, ja RS pērk visu konkrētajā tirdzniecības nedēļā nepieciešamo siltumenerģijas apjomu, tad cena ir zemāka par SPRK noteikto tarifu, bet, ja siltumenerģijas apjoms tiek samazināts, tad cena ir SPRK noteiktais tarifs. Ar Latvenergo uzstādīto siltuma jaudu var

nodrošināt visu RS pieprasīto siltumenerģijas apjomu, bet JJ tikai daļu. Iesniedzējs norāda, ka šādi manipulējot ar apjomu un cenu, Latvenergo rada situāciju, kurā, pat ja Iesniedzēja piedāvātā cena par vienu siltumenerģijas megavatstundu ir zemāka par Latvenergo, summējot JJ un Latvenergo piedāvājumu, gandrīz vienmēr kopējās RS izmaksas, iepērkot nepieciešamo siltumenerģiju daļu no JJ un daļu no Latvenergo, ir lielākas nekā, ja RS iepērk visu nepieciešamo siltumenerģijas apjomu no Latvenergo par zemāko cenu. Iesniedzējs norāda, ka tādējādi Latvenergo kā dominējošā stāvoklī esošs uzņēmums izslēdz Iesniedzēju no iespējas piegādāt tā saražoto siltumenerģiju RS.

Attiecībā uz iespējamiem Konkurences likuma pārkāpumiem Latvenergo darbībā Iesniedzējs lūdz „izvērtēt siltumenerģijas pirkšanas un pārdošanas līguma ietvaros (..) VAS „Latvenergo” veiktās piegādājamās siltumenerģijas apjomu un cenu piedāvājumu aprēķināšanas (..) atbilstību vienlīdzīgas konkurences noteikumu prasībām” un „aizliegt VAS „Latvenergo” iesniegt AS „Rīgas siltums” siltumenerģijas apjomu un cenu piedāvājumus, nosakot dažādas cenas piegādājamai siltumenerģijai atkarībā no piegādājamās siltumenerģijas apjoma”.

Konkurences padome 19.01.2009., pamatojoties uz Konkurences likuma 8.panta pirmās daļas 1.punktu, 23.panta pirmo daļu, pieņēma lēmumu ierosināt lietu „Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkta pārkāpumu AS „Latvenergo” darbībā” (turpmāk – Lieta).

Atbilstoši Konkurences likuma 26.panta sestajai un septītajai daļai Konkurences padome paziņoja Latvenergo (13.07.2009. vēstule Nr.1190) un JJ (14.07.2009. vēstule Nr.1195), ka Lietā ir iegūta lēmuma pieņemšanai nepieciešamā informācija un uzaicināja puses iepazīties ar Lietu. Latvenergo 16.07.2009. iepazīnās ar Lietu. Latvenergo ar 31.07.2009. vēstuli iesniedza viedokli Lietā. JJ 16.07.2009. un atkārtoti 05.08.2009. iepazīnās ar Lietu un iesniedza viedokli Lietā (29.07.2009. vēstule Nr.62, 13.08.2009. vēstule Nr.64, 28.09.2009. vēstule Nr.70, 14.09.2009. vēstule Nr.73). Pēc Latvenergo iniciatīvas Konkurences padomē 23.07.2009. un 11.09.2009. notika tikšanās ar Latvenergo, kuru laikā tika apspriesti jautājumi par Latvenergo rakstveida apņemšanās iesniegšanu Konkurences padomē atbilstoši Konkurences likuma 27.² panta otrajai daļai.

Izvērtējot KP rīcībā esošo un no RS, Latvenergo, JJ, SPRK un Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra iegūto informāciju, Konkurences padome

konstatēja:

1. Lietas dalībnieki

SIA „Juglas Jauda” ir Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrēta komercsabiedrība ar vienoto reģistrācijas Nr.40003659385,

juridiskā adrese: Brīvības gatve 401, Rīga. JJ ir izdota SPRK licence Nr.E21009/11008/3 siltumenerģijas un elektroenerģijas vienlaicīgai ražošanai no 28.07.2004. – 27.07.2024. koģenerācijas stacijā Brīvības gatvē 401c, Rīgā ar uzstādīto siltuma jaudu līdz 12,5 MW (nedēļā iespējams izstrādāt līdz 2100 MWh siltumenerģijas) un elektrisko jaudu līdz 11,8 MW. JJ ir ieguvusi tiesības pārdot koģenerācijas procesā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros (Ekonomikas ministrijas 12.11.2007. lēmums Nr.8400-09-327). Starp JJ un Latvenergo kā publisko tirgotāju 17.06.2008. ir noslēgts līgums par elektriskās enerģijas iepirkumu obligātā iepirkuma ietvaros. JJ un RS¹ 09.07.2008. ir vienojušās līgumā par siltumenerģijas pirkšanu – pārdošanu centralizētās siltumapgādes sistēmai Rīgas pilsētas Daugavas labajā krastā.

Attiecībā uz Lietuvā analizēto periodu no 21.06.2008. – 31.01.2009. SPRK ir apstiprinājusi JJ viendaļīgo tarifu gan siltumenerģijai, gan elektroenerģijai pie vairākiem apstiprinātajiem dabasgāzes tirdzniecības gala tarifiem (SPRK 11.06.2008. lēmums Nr.210 un 01.10.2008. lēmums Nr.335).

AS „Latvenergo” ir Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā reģistrēta komercsabiedrība ar vienoto reģistrācijas Nr.40003032949, juridiskā adrese: Pulkveža Brieža iela 12, Rīga. Latvenergo ir izdota SPRK licence Nr.E21023/11010/4 siltumenerģijas un elektroenerģijas vienlaicīgai ražošanai no 14.10.1997. – 13.10.2017. termoelektrocentrālēs TEC-1 Viskaļu ielā 16, Rīgā ar uzstādīto siltuma jaudu 468 MW un elektrisko jaudu 144 MW un TEC-2 p/n Ancone, Salaspils novadā, Rīgas rajonā ar uzstādīto siltuma jaudu 1347,1 MW un elektrisko jaudu 662 MW. Latvenergo un RS 12.06.2008. ir vienojušās līgumā par siltumenerģijas pirkšanu – pārdošanu centralizētās siltumapgādes sistēmai Rīgas pilsētas Daugavas labajā krastā. Latvenergo ir publiskais tirgotājs Elektroenerģijas tirgus likuma izpratnē (1.panta 16.punkts) un tam ir pienākums iepirkt koģenerācijā saražoto elektroenerģiju šā likuma 28.pantā noteiktajā kārtībā (33.panta otrās daļas 2.punkts).

Attiecībā uz Lietuvā analizēto periodu no 21.06.2008. – 31.01.2009. SPRK ir apstiprinājusi Latvenergo divdaļīgo tarifu gan siltumenerģijai, gan elektroenerģijai pie vairākiem apstiprinātajiem dabasgāzes tirdzniecības gala tarifiem (SPRK 24.04.2008. lēmums Nr.144 un 27.08.2009. lēmumu Nr.269).

2. Normatīvais regulējums

2.1. Enerģētikas likums nosaka, ka energoapgāde ir enerģētikas jomā veicama komercdarbība, kurai ir nepieciešama licence un kura ietver elektroenerģijas vai siltumenerģijas ražošanu, elektroenerģijas,

¹ AS „Rīgas siltums” ir centralizētās siltumapgādes sistēmas operators Enerģētikas likuma 47.panta izpratnē, kuram ir tiesības pārvadīt un sadalīt siltumenerģiju Rīgas pilsētā (SPRK licences Nr.22007 un Nr.23005; www.sprk.gov.lv)

siltumenerģijas vai gāzes iepirkšanu, pārveidi, uzglabāšanu, pārvadi, sadali vai tirdzniecību (1.panta 2.punkts). Siltumapgādes (energoapgādes) uzņēmumi var darboties pārvades sistēmā, sadales sistēmā vai centralizētās siltumapgādes sistēmā (14.panta pirmā daļa). Siltumapgādi veic energoapgādes komersanti enerģijas lietotāju nodrošināšanai ar siltumenerģiju ēku un būvju apsildei, ventilācijai (vēdināšanai) un karstā ūdens sagatavošanai enerģijas lietotājiem optimālā veidā. Siltumapgādi var nodrošināt, izmantojot centralizēto siltumapgādes sistēmu vai lokālo siltumapgādi, ko veic autonomais ražotājs. Centralizētās siltumapgādes sistēma ir siltumavotu, siltumtīklu un siltumenerģijas lietotāju kopums, kas saskaņoti ražo, pārveido, pārdala, sadala un patērē siltumenerģiju (46.pants). Autonomais ražotājs ir fiziskā vai juridiskā persona, kas ražo siltumenerģiju nolūkā patērēt to paša vajadzībām un var pārdot saražotās elektroenerģijas vai siltumenerģijas pārpalikumu arī citiem enerģijas lietotājiem vai sistēmas operatoram (16.panta otrā daļa). Neatkarīgais ražotājs ir energoapgādes komersants, kas ražo elektroenerģiju vai siltumenerģiju, bet neveic tās sadali vai pārvadi sistēmā, kurā ir iekļauts (1.panta 33.punkts), bet var to pārdot siltumapgādes sistēmas operatoram tā licences darbības zonā (48.pants). Viena siltumenerģijas apgādes sistēmas operatora licences darbības zonā var darboties vairāki siltumenerģijas ražotāji, un šiem ražotājiem ir tiesības piedāvāt sistēmas operatoram iepirkt to saražoto siltumenerģiju (49.panta pirmā daļa).

Centralizēto siltumapgādi var veikt viens vertikāli integrēts energoapgādes komersants. Sistēmās, kurās ir vairāki siltumenerģijas ražotāji, no kuriem vismaz viens ir neatkarīgais ražotājs, izveido centralizētās siltumapgādes sistēmas operatoru (47.panta pirmā daļa).

Enerģētikas likums nosaka, ka energoapgādes komersantu darbība tiek regulēta saskaņā ar likumu “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” (5.pants). Energoapgādes regulēšanu veic saskaņā ar likumu “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” izveidota sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas iestāde — regulators (83.pants). Regulators savas kompetences ietvaros nosaka energoapgādi regulējošus normatīvus un sniedz to skaidrojumu (85.panta pirmā daļa). Siltumenerģijas un elektroenerģijas tarifus nosaka saskaņā ar likumu “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” (97.pants).

2.2. Likums „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” nosaka, ka valsts (t.i. SPRK) regulē sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu kā komercdarbību enerģētikā, izņemot siltumapgādi, kur ražošanas procesā netiek izstrādāta elektroenerģija; Pašvaldības savā administratīvajā teritorijā regulē sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu kā komercdarbību siltumapgādē, kur ražošanas procesā netiek izstrādāta elektroenerģija (2.panta otrā un trešā daļa). Sabiedrisko pakalpojumu tarifus regulējamās nozarēs sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji aprēķina saskaņā ar noteikto

tarifu aprēķināšanas metodiku un iesniedz regulatoram aprēķināto tarifu projektus (19.panta pirmā daļa).

2.3. Saskaņā ar SPRK 21.12.2005. lēmumu Nr.311 ir apstiprināta „Koģenerācijas stacijā saražotās siltumenerģijas un koģenerācijas stacijā ar jaudu virs četriem megavatiem saražotās elektroenerģijas tarifu aprēķināšanas metodika” (turpmāk – Metodika), kas nosaka jebkuras siltuma jaudas koģenerācijas stacijā saražotās siltumenerģijas tarifa aprēķina kārtību un koģenerācijas režīmā ražotās elektroenerģijas tarifa aprēķina kārtību koģenerācijas stacijām, kuru uzstādītā bruto elektriskā jauda ir lielāka par četriem megavatiem (1.punkts). Metodikā definēti divi siltumenerģijas tarifu veidi – viendaļīgais un divdaļīgais siltumenerģijas tarifs:

- divdaļīgais siltumenerģijas tarifs – tarifs, kurā siltumenerģijas mainīgās izmaksas ir attiecinātas uz lietotājiem pārdotās siltumenerģijas vienību, nosakot enerģijas maksu, un pastāvīgās izmaksas ir attiecinātas uz kopējo lietotāja pieprasīto siltuma jaudu, nosakot jaudas maksu. Lietotājs maksā enerģijas maksu par patērēto siltumenerģiju un jaudas maksu par kopējo pieprasīto siltuma jaudu kā pastāvīgu maksājumu neatkarīgi no patērētā siltumenerģijas daudzuma (3.4.punkts).

- viendaļīgais siltumenerģijas tarifs – tarifs, kurā siltumenerģijas mainīgās un pastāvīgās izmaksas attiecinātas uz lietotājiem pārdotās siltumenerģijas vienību. Lietotājs maksā par siltumenerģiju pēc noteiktā viendaļīgā tarifa par patērēto siltumenerģiju (3.29.punkts).

Saskaņā ar Metodiku siltumenerģijas ražošanas kopējās izmaksas (III = I + II) veido:

- mainīgās izmaksas I: kurināmā izmaksas siltumenerģijas ražošanai, dabas resursu nodoklis, elektroenerģijas, ūdens un ķīmikāliju izmaksas (proporcionāli saražoto enerģiju daudzumiem),

- pastāvīgās izmaksas II: tieši atkarīgas no kapitālieguldījumiem (siltumenerģijas ražošanai (proporcionāli kapitālieguldījumu īpatsvaram kopējos kapitālieguldījumos)), netieši jeb daļēji atkarīgas no kapitālieguldījumiem (siltumenerģijas ražošanai (proporcionāli kapitālieguldījumu īpatsvaram un siltuma ražošanas apjoma īpatsvaram kopējā enerģijas apjomā)).

Siltumenerģijas tarifs (Ls/MWh) ir kopējo izmaksu (III) attiecība pret kopējo siltumenerģijas daudzumu.

Saskaņā ar Metodikas 23.punktu komersants aprēķina tarifus saskaņā ar 4.tabulu „Tarifu aprēķins”, un attiecībā uz 4.tabulā ietvertajām pozīcijām Metodikā sniegts skaidrojums, ka komersants pēc vienošanās ar siltumenerģijas un/vai elektroenerģijas lietotāju var pārdot siltumenerģiju un/vai elektroenerģiju pēc divdaļīga vai viendaļīga tarifa.

SPRK apstiprinātie tarifi uzskatāmi par tarifu griestiem, t.i. par koģenerācijas stacijā saražotās siltumenerģijas un elektroenerģijas tarifu maksimālajām vērtībām noteiktā laika periodā (3.27.punkts). Tarifu griestu

princips nosaka, ka pārskata cikla laikā faktiskā tarifu vērtība nevienā pārskata cikla brīdī nevar pārsniegt tarifu griestu vērtību. Faktiskā tarifu vērtība var būt vienāda vai zemāka par tarifu griestu vērtību (37.punkts)². Ja tarifi komersantam tiek apstiprināti pie vairākiem dabasgāzes tirdzniecības gala tarifiem atkarībā no dabasgāzes tirdzniecības cenas, apstiprinātie tarifi piemērojami saskaņā ar dabasgāzes apgādes komersanta paziņojumu laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” par piemērojamo dabasgāzes tirdzniecības cenu un dabasgāzes tirdzniecības gala tarifu (51¹.punkts). Enerģētikas likuma 49.panta otrajā daļā paredzētajos gadījumos, kad viena siltumenerģijas apgādes sistēmas operatora licences darbības zonā darbojas vairāki siltumenerģijas ražotāji, saskaņā ar Metodiku aprēķinātais un apstiprinātais siltumenerģijas tarifs ir maksimālā pieļaujamā robeža piedāvātajai siltumenerģijas cenai (51².punkts).

Metodikā, skaidrojot 1.tabulas „Pamatinformācija” 1.32.pozīciju, norādīts, ka ekonomiski pamatotais koģenerācijas stacijas minimālais darba stundu skaits ir 6500, jo, samazinoties darba stundu skaitam, zūd koģenerācijas stacijas ekonomiskais ieguvums – efektivitāte saglabājas tikai mainīgajām izmaksām, taču pastāvīgās izmaksas ir konstantas un nav atkarīgas no darba stundu skaita, tāpēc ekonomiskā ziņā koģenerācijas stacijas izmantošana rada problēmas komersantam konkurēt enerģijas tirgū, jo veidojas augsts fiksēto izmaksu īpatsvars uz saražotās enerģijas vienību (20.punkts).

2.4. Atbilstoši Ministru kabineta 16.12.2008. noteikumu Nr.1048 “Dabasgāzes piegādes un lietošanas noteikumi” 49.punktam sistēmas operators (t.i. AS „Latvijas Gāze”) par dabasgāzes tarifa spēkā stāšanos informē lietotāju ne vēlāk kā 30 dienas iepriekš. Sistēmas operators dabasgāzes tarifu publicē laikrakstā “Latvijas Vēstnesis” un savā mājaslapā internetā. AS „Latvijas Gāze” ir uzdots savlaicīgi informēt lietotājus par dabasgāzes tirdzniecības cenām un tām atbilstošajiem dabasgāzes tarifiem norēķinos par dabasgāzi, t.sk. lietotājus ar dabasgāzes patēriņu virs 25000 nm³ (nanokubikmetri) reizi mēnesī līdz mēneša 10.datumam par piemērojamo dabasgāzes tirdzniecības cenu pārskata mēnesī un prognozēto dabasgāzes tirdzniecības cenu nākamajiem diviem mēnešiem³.

2.5. Ministru kabineta (MK) 10.03.2009. noteikumi Nr.221 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā"⁴ nosaka, ka koģenerācijas iekārta ir iekārta

² Ar SPRK 27.05.2009. lēmumu Nr.176 (Laikraksts „Latvijas Vēstnesis”, 2009, Nr.84) tarifu griestu princips izslēgts

³ SPRK 24.07.2008. lēmums Nr.247 „Par AS „Latvijas Gāze” dabasgāzes apgādes tarifiem”

⁴ Aizstāj MK 06.11.2006. noteikumus Nr.921 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu koģenerācijā", kuros ir līdzīgi noteikts, ka koģenerācijas iekārta ir iekārta, kura paredzēta elektroenerģijas un lietderīgās siltumenerģijas ražošanai vienā tehnoloģiskajā koģenerācijā (2.3.apakšpunkts), un noteikta līdzīga lietderīgās siltumenerģijas definīcija (2.1.apakšpunkts), kā arī paredzēta līdzīga kārtība, kādā komersanti var saņemt tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros (3. un 8.punkts).

vai iekārtu kopums, kas paredzēts vienlaicīgai elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai vienotā tehnoloģiskajā procesā. Koģenerācijas iekārtā neietilpst iekārtas, ko izmanto tikai siltumenerģijas ražošanai vai tikai elektroenerģijas ražošanai (2.2.punkts). Komersants, kas vēlas iegūt tiesības pārdot koģenerācijas elektrostacijā saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, iesniedz Ekonomikas ministrijā iesniegumu atbilstoši šo noteikumu 14.punktā minētajām prasībām (12.punkts), t.sk. iesniegumam pievienojams lietderīgās siltumenerģijas pārdošanas līguma vai nodomu protokola par lietderīgās siltumenerģijas pārdošanu apliecināta kopija. Šajos dokumentos jābūt norādītiem lietderīgās siltumenerģijas pārdošanas apjomiem un pārdošanas cenai (15.4.punkts). Lietderīgā siltumenerģija ir koģenerācijas iekārtā saražota siltumenerģija, ko komersants pārdod siltumenerģijas lietotājam par cenu, kas atbilst vienam no šādiem nosacījumiem (2.3.punkts): ja siltumapgādes sistēmas operatora licences zonā ir tikai viens siltumenerģijas ražotājs, siltumenerģijas pārdošanas cenu ir noteikusi vai apstiprinājusi SPRK (2.3.1.punkts); ja siltumapgādes sistēmas operatora licences zonā ir vairāk nekā viens siltumenerģijas ražotājs, siltumenerģijas pārdošanas cena nav zemāka par kurināmā izmaksām siltumenerģijas vienas vienības saražošanai katlumājā, ja izmanto to pašu kurināmā veidu, ko koģenerācijas iekārtā, un katlumājas neto lietderības koeficients nav mazāks par 92 %, izmantojot gāzi vai šķidro kurināmo, un nav mazāks par 80 %, izmantojot cieto kurināmo (2.3.2.punkts).

3. Konkrētais tirgus

Koģenerācijas procesā vienlaicīgi tiek ražota gan elektroenerģija, gan siltumenerģija vienotā tehnoloģiskajā procesā. Siltumapgādi veic energoapgādes komersanti enerģijas lietotāju nodrošināšanai ar siltumenerģiju ēku un būvju apsildei, ventilācijai (vēdināšanai) un karstā ūdens sagatavošanai enerģijas lietotājiem optimālā veidā (Energētikas likuma 46.panta pirmā daļa). Siltumenerģija kā produkts nav aizvietoājama ar citu un ir uzskatāms par homogēnu produktu, tādējādi par konkrētās preces tirgu Lietā saskaņā ar Konkurences likuma 1.panta 5.punktu ir uzskatāma siltumenerģija.

Konkurences likuma 1.panta 4.punkts nosaka, ka konkrētais tirgus ir konkrētās preces tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu. Par konkrēto ģeogrāfisko tirgu Konkurences likuma 1.panta 3.punkta izpratnē uzskatāma ģeogrāfiskā teritorija, kurā konkurences apstākļi konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem, un tādēļ šo teritoriju var nošķirt no citām teritorijām.

Energētikas likums nosaka, ka centralizētās siltumapgādes sistēma ir siltumavotu, siltumtīklu un siltumenerģijas lietotāju kopums, kas saskaņoti ražo, pārveido, pārdala, sadala un patērē siltumenerģiju (46.pants). Centralizētās siltumapgādes sistēma Rīgas pilsētas Daugavas labajā krastā

(turpmāk – Siltumapgādes sistēma) ir noslēgta siltumapgādes sistēma. RS Siltumapgādes sistēmas siltumtīklam ir pieslēgti siltumavoti – JJ koģenerācijas stacija un Latvenergo termoelektrocentrāles TEC-1 un TEC-2 (RS 11.03.2009. vēstule Nr.4/1360), kā arī siltumenerģijas gala lietotāji (patērētāji). JJ un Latvenergo ražo siltumenerģiju, savukārt RS to iepērk un tālāk pārdod gala lietotājiem (patērētājiem).

Siltumapgādes sistēma vasaras (ne-apkures) periodā ir vienota un tiek saukta par Apvienoto siltumapgādes zonu, bet apkures periodā Apvienotā siltumapgādes zona tiek sadalīta divās atsevišķās siltumapgādes zonās, sauktas par Rīgas TEC-1 siltumapgādes zonu un Rīgas TEC-2 siltumapgādes zonu. Apkures periodā, kad Siltumapgādes sistēmu izdala divās zonās, JJ ir pieslēgta TEC-2 siltumapgādes zonai, tādējādi Latvenergo un JJ kā konkurenti darbojas siltumenerģijas piegādes tirgū Apvienotajā siltumapgādes zonā vasaras periodā un siltumenerģijas piegādes tirgū TEC-2 siltumapgādes zonā apkures periodā. Ņemot vērā, ka JJ un Latvenergo piegādā siltumenerģiju RS nevis tieši patērētājam, var uzskatīt, ka JJ un Latvenergo darbojas siltumenerģijas tirdzniecības tirgus vairumtirdzniecības līmenī.

Izvērtējot iepriekšminēto, Konkurences padome Lietas ietvaros definē sekojošus konkrētos tirgus:

1. siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgus Apvienotajā siltumapgādes zonā vasaras (ne-apkures) periodā;
2. siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgus TEC-2 siltumapgādes zonā apkures periodā;
3. siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgus TEC-1 siltumapgādes zonā apkures periodā.

4. Latvenergo dominējošais stāvoklis

Konkurences likuma 1.panta 1.punkts nosaka, ka dominējošais stāvoklis ir tirgus dalībnieka vai vairāku tirgus dalībnieku ekonomisks (saimniecisks) stāvoklis konkrētajā tirgū, ja šis tirgus dalībnieks vai šie dalībnieki spēj ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci jebkurā konkrētajā tirgū pietiekami ilgā laika posmā, darbojoties pilnīgi vai daļēji neatkarīgi no konkurentiem, klientiem, piegādātājiem vai patērētājiem.

JJ un RS noslēdza līgumu par siltumenerģijas pirkšanu – pārdošanu Siltumapgādes sistēmai 09.07.2008., bet faktiski JJ siltumenerģijas piegādi RS uzsāka 02.08.2008. Līdz tam Latvenergo bija vienīgais siltumenerģijas piegādātājs Siltumapgādes sistēmai un šobrīd ir vienīgais siltumenerģijas piegādātājs ar 100 % tirgus daļu siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū TEC-1 siltumapgādes zonā apkures periodā. JJ koģenerācijas stacijas uzstādītā siltuma jauda ir līdz 12,5 MW (nedēļā iespējams izstrādāt līdz 2100 MWh siltumenerģijas). Latvenergo TEC-1 uzstādītā siltuma jauda ir 468 MW un TEC-2 – 1347,1 MW. Latvenergo un JJ tirgus daļa siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū Apvienotajā siltumapgādes zonā

vasaras periodā (02.08.2008. – 11.10.2008.) un siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū TEC-2 siltumapgādes zonā apkures periodā (18.10.2008. – 31.01.2009.) pēc faktiski pārdotajām siltumenerģijas MWh redzamas 1.tabulā.

1.tabula. Latvenergo un JJ tirgus daļas (%)

	Latvenergo	JJ
Apvienotā zona (02.08.2008. – 11.10.2008.)	94	6
TEC-2 zona (18.10.2008. – 31.01.2009.)	97	3
TEC-1 zona (18.10.2008. – 31.01.2009.)	100	0

Ņemot vērā JJ ierobežotās uzstādītās siltuma jaudas, Latvenergo ir ekskluzīvas tiesības piegādāt RS lielāko daļu siltumenerģijas, ko apliecina arī 1.tabulā aprēķinātās tirgus daļas (vairāk kā 90 %) konkrētajos tirgos. Latvenergo ir neizbēgams RS partneris. Latvenergo var piegādāt visu RS nepieciešamo siltumenerģijas apjomu pretēji kā JJ – 2100 MWh nedēļā. Saskaņā ar RS izstrādāto Labā krasta siltumtīklu un siltuma avotu izmantošanas un attīstības biznesa plānu laika posmam no 2006.gada līdz 2018.gadam, kā arī ņemot vērā patreizējo un prognozējamo ekonomisko situāciju, papildus siltuma avoti Rīgas pilsētas Daugavas labajā krastā nav nepieciešami (RS 11.03.2009. vēstule Nr.4/1360).

Konkrētā situācija rada Latvenergo tirgus varu, dodot iespēju ievērojami kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū Apvienotajā siltumapgādes zonā vasaras periodā un siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū TEC-2 siltumapgādes zonā apkures periodā pietiekami ilgā laika posmā, darbojoties pilnīgi vai daļēji neatkarīgi no konkurentiem kā konstatēts turpmāk, tādējādi jāsecina, ka Latvenergo atrodas dominējošā stāvoklī siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū Apvienotajā siltumapgādes zonā vasaras (ne-apkures) periodā, siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū TEC-2 siltumapgādes zonā apkures periodā un siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū TEC-1 siltumapgādes zonā apkures periodā.

5. RS siltumenerģijas iepirkuma procedūra

JJ un Latvenergo līgumi ar RS par siltumenerģijas pirkšanu – pārdošanu paredz, ka RS iesniedz JJ un Latvenergo prognozējamo⁵ siltumenerģijas patēriņa apjomu siltumapgādes zonās nākošajai tirdzniecības nedēļai⁶ līdz katras nedēļas trešdienas plkst. 10:00. Pēc

⁵ RS siltumenerģijas patēriņa prognoze balstīta uz iesniegto 10 dienu Latvijas Vides, Ģeoloģijas un Meteoroloģijas Aģentūras prognozi. Siltumenerģijas prognoze var atšķirties, sakarā ar faktiskajam temperatūru novirzēm (RS un Latvenergo un JJ Līgumu par siltumenerģijas pirkšanu-pārdošanu 7.pielikums)

⁶ JJ un Latvenergo līgumu ar RS par siltumenerģijas pirkšanu – pārdošanu 1.punkts nosaka, ka tirdzniecības nedēļa ilgst no sestdienas plkst.9:00 līdz nākamās kalendārās nedēļas sestdienas plkst.9:00.

siltumenerģijas patēriņa prognozes saņemšanas Latvenergo un JJ līdz ceturtdienas plkst.10:00 iesniedz RS piegādājamās siltumenerģijas apjomus un cenas piedāvājumu pa siltumapgādes zonām nākošajai tirdzniecības nedēļai (5.1.punkts). RS, vadoties pēc ekonomiskā pakāpeniskuma principa, izvērtē piedāvājumus un līdz ceturtdienas plkst.14:00 iesniedz Latvenergo un JJ pieprasījumu par siltumenerģijas iepirkuma daudzumu nākošajai tirdzniecības nedēļai (5.2.punkts).

6. Latvenergo cenu piedāvājumu nosacījums laika periodā no 21.06.2008.-31.01.2009.

Tirdzniecības nedēļās no 16.08.2008. – 31.01.2009., izņemot tirdzniecības nedēļas no 25.10.2008.-01.11.2008., 29.11.2008.-06.12.2008., 06.12.2008.-13.12.2008., 27.12.2008.-03.01.2009., Latvenergo piedāvājumos piegādāt siltumenerģiju RS noteica divas cenas (Skat. 1.pielikuma 2., 3.kolonnu), t.i. vienu zemāku cenu par visu RS prognozēto/nepieciešamo apjomu ar nosacījumu: „*Gadījumā, ja piedāvātais siltumenerģijas piegādes apjoms tiek samazināts, tad piegādājamās siltumenerģijas cena tiek noteikta (..) [augstāka].*”

Nosakot divas cenas, Latvenergo faktiski piešķir atlaidi (zemāku cenu) visam prognozētajam/nepieciešamajam apjomam, ja RS iegādājas visu konkrētajai tirdzniecības nedēļai RS prognozēto/nepieciešamo siltumenerģijas apjomu. Apjoma atlaide, tā saucamā „retroaktīvā” atlaide, darbojas ar atpakaļejošu spēku, t.i. tā ir apjoma atlaide, kura tiek piešķirta uz visu iegādāto apjomu, ja tiek pārsniegts noteikts produkta apjoma sliekšnis.

7. Latvenergo atlaižu piemērošanas pamatojums

Latvenergo 20.03.2009. vēstulē Nr.01VL00-07/1358 un tās 1.pielikumā norāda, ka, „*aprēķinot siltumenerģijas cenu piedāvājumus RS, vadās pēc sekojošiem apsvērumiem:*

- 1. koģenerācijas elektrostaciju elektroenerģijas/siltumenerģijas ražošanas attiecība koģenerācijas režīmā;*
- 2. koģenerācijas iekārtu lietderības koeficienti un tehniskie ierobežojumi;*
- 3. kurā koģenerācijas elektrostacijas siltumapgādes zonā (TEC-1 vai TEC-2) ir konkurence ar JJ;*
- 4. saistīto lietotāju apgādei nepieciešamās elektroenerģijas iepirkuma apjomi un cenas, jo Latvenergo saskaņā ar izsniegto licenci elektroenerģijas tirdzniecībai un normatīvajiem aktiem ir jāveic publiskā tirgotāja pienākumi, kuru ietvaros ir jāiepērk un jāpiegādā elektroenerģija visiem saistītajiem lietotājiem;*
- 5. Latvenergo izdevumu minimizēšana.*

Atbilstoši plānotajiem koģenerācijas stacijas darba režīmiem tiek veikts aprēķins par sagaidāmajām siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanas izmaksām un siltumenerģijas apjomu samazinājuma ietekmi uz tām. Atbilstoši ekspertu vērtējumiem tiek lemts par siltumenerģijas cenas samazinājumu. (..) tā kā elektroenerģijas ražošana koģenerācijā nav iespējama bez vienlaicīgas siltumenerģijas ražošanas šajās koģenerācijas iekārtās, ir iespējama tikai vienlaicīga siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanas cenas noteikšana, lai objektīvi izvērtētu pārdošanas cenas atbilstību ražošanas izmaksām, AS „Latvenergo” saražotās siltumenerģijas cena vērtējama tikai kopsakarā ar elektroenerģijas izmaksām.” Latvenergo norāda, ka atlaide tiek piešķirta, pamatojoties uz plānotām ražošanas izmaksu izmaiņām (). Latvenergo norāda, ka „analīze parāda, ka, samazinoties siltumenerģijas apjomam, ievērojami pieaug elektroenerģijas ražošanas izmaksas, kas nozīmē, ka ir ekonomiski izdevīgi samazināt piedāvāto siltumenerģijas cenu, lai koģenerācijas stacija varētu darboties optimālākā režīmā.” Papildus Latvenergo 31.07.2009. vēstulē norāda, ka „Latvenergo, katru nedēļu saņemot no RS siltumenerģijas pieprasījumu, nākošajai nedēļai veic pieprasījuma analīzi. Analīzes virsuzdevums ir nodrošināt tādu iekārtu sastāvu un darbību, ar kuru tiek panākts maksimālais ekonomiskais ieguvums, vienlaicīgi nodrošinot iekārtu drošu darbību.”*

Latvenergo 31.07.2009. vēstulē sniedz prognozēto izmaksu aprēķinu par katru nedēļu Lietā analizētajā periodā (t.i. 16.08.2008. – 31.01.2009.), kurās Latvenergo piedāvājumos RS piemēroja retroaktīvu atlaidi, un skaidrojumu, kādus papildus apstākļus Latvenergo ņēma vērā, nosakot atlaides.

Apkopojot augstākminēto, secināms, ka Latvenergo, aprēķinot siltumenerģijas cenu piedāvājumus RS, vadās pēc tā, kurā siltumapgādes zonā ir konkurence ar JJ, ņem vērā tehniskos ierobežojumus un atlaižu piemērošanu pamato ar to, ka ir ekonomiski izdevīgi samazināt piedāvāto siltumenerģijas cenu, jo:

1. palielinoties siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanas apjomiem, samazinās ražošanas mainīgās izmaksas,
2. palielinoties siltumenerģijas izstrādes apjomam, vienlaicīgi palielinās elektroenerģijas izstrāde, kuru papildus saražojot, tiek novērstas izmaksas, kuras rastos, ja papildus elektroenerģijas apjoms būtu jāimportē par tirgus cenu.

7.1. Konkurences padome izvērtēja Latvenergo iesniegtos izmaksu aprēķinus pēc prognozētā siltumenerģijas apjoma katrai tirdzniecības nedēļai, kurās Latvenergo piedāvājumos RS piemēroja retroaktīvu atlaidi. Latvenergo aprēķini parāda, ka mainoties siltumenerģijas un elektroenerģijas izstrādes apjomiem, mainās ražošanas mainīgās izmaksas. Koģenerācijas procesā vienlaicīgi tiek saražota gan elektroenerģija, gan siltumenerģija vienotā tehnoloģiskajā procesā, patērējot vienu kurināmā

veidu. Galvenie koģenerācijas iekārtu (sistēmas) kvalitātes rādītāji ir siltumenerģijas un elektroenerģijas attiecība, kuru apzīmē ar α , t.i. cik elektroenerģijas vienību var saražot uz vienu saražoto siltumenerģijas vienību, un kopējais lietderības koeficients. Siltuma slodzes lielumus dzīvojamajām ēkām un to pastāvēšanas ilgumu gada laikā stundās raksturo slodzes ilguma grafiks. Optimāla koģenerācijas iekārta būs tāda, kura, balstoties uz slodžu ilguma grafiku, gada laikā izstrādās maksimāli iespējamo siltumenerģijas daudzumu, strādājot ar pilnu izvēlēto jaudu. Jo optimālāka koģenerācijas stacijas noslodze, jo lielāks kopējais lietderības koeficients, un secīgi, mazāks resursu patēriņš uz vienu saražoto siltumenerģijas un elektroenerģijas vienību⁷.

Kā norādīts lēmuma 2.3.punktā, ekonomiski pamatotais koģenerācijas stacijas minimālais darba stundu skaits ir 6500, jo, samazinoties darba stundu skaitam, zūd koģenerācijas stacijas ekonomiskais ieguvums – efektivitāte saglabājas tikai mainīgajām izmaksām, taču pastāvīgās izmaksas ir konstantas un nav atkarīgas no darba stundu skaita, tāpēc ekonomiskā ziņā koģenerācijas stacijas izmantošana rada problēmas komersantam konkurēt enerģijas tirgū, jo veidojas augsts fiksēto izmaksu īpatsvars uz saražotās enerģijas vienību.

Izvērtējot augstākminēto, Konkurences padome secina, ka, jo ilgāks ir koģenerācijas stacijas darba stundu skaits gadā un papildus, ja tā strādā ar iespējamo lielāko jaudu, tad tā darbojas visefektīvāk, vismazāk patērējot resursus uz vienu saražoto siltumenerģijas un elektroenerģijas vienību. Tādējādi Latvenergo ir pamatoti samazināt cenu lielākam ražošanas apjomam.

Saražojot vairāk siltumenerģiju, vienlaicīgi tiek vairāk saražota elektroenerģija, tādējādi novēršot Latvenergo izmaksas, kuras rastos gadījumā, ja nesarāzotais elektroenerģijas apjoms būtu jāiepērk (jāimportē) par tirgus cenu. Ņemot vērā minēto, Latvenergo kā publiskajam tirgotājam Elektroenerģijas tirgus likuma 1.panta 16.punkta izpratnē būtu jāņem vērā elektroenerģijas ražošanas apjomu izmaiņas, mainoties siltumenerģijas ražošanas apjomam, un atbilstoši jārikojas, lai novērstu iespējamās elektroenerģijas papildu izmaksas. Tomēr cenas noteikšanā jāievēro, lai cena nebūtu zemāka par vidējām novēršamajām izmaksām, kuras parasti ir mainīgās izmaksas.

Latvenergo 31.07.2009. vēstules 22.lpp. norāda, ka „Paziņojumā⁸, uz kuru Iebildumu vēstulē atsaukusies arī Konkurences padome, skaidri norādīts, ka, vērtējot atlaižu likumību, parasti jābalstās „uz šādiem izmaksu kritērijiem – vidējās novēršamās izmaksas (VNI) un ilgtermiņa vidējās papildu izmaksas (IVPI) (..)”.

⁷ Rīgas tehniskās universitātes interneta mājas lapa:

http://www.rtu.lv/component/option.com_docman/task.doc_view/gid.743/lang.lv/

⁸ Eiropas Komisija 09.02.2009. paziņojums „Norādījumi par Komisijas prioritātēm, piemērojot Eiropas Kopienas līguma 82.pantu dominējošu uzņēmumu ļaunprātīgas konkurentus izslēdzošas rīcības gadījumos”

Konkurences padome norāda, ka minētā Eiropas Komisijas paziņojuma (turpmāk – Paziņojums) 23.punktā ir norādījusi, ka „23. līdz 27. punktā izklāstītie apsvērumi attiecas uz izslēdzošu rīcību, kuras pamatā ir noteiktā cena.” Turpat 26.punktā Eiropas Komisija ir norādījusi, ka, izvērtējot izslēdzošu rīcību, kuras pamatā ir noteiktā cena, tā „parasti balstās uz šādiem izmaksu kritērijiem – vidējās novēršamās izmaksas (VNI) un ilgtermiņa vidējās papildu izmaksas (IVPI). Nespēja segt VNI liecina par to, ka dominējošais uzņēmums īstermiņā apzināti upurē peļņu un ka vienlīdz efektīvs konkurents nevar apkalpot savu mērķa klientūru, negūstot zaudējumus.”

Konkurences padome norāda, ka iepriekšminēto Eiropas Komisija attiecina uz jebkāda veida izslēdzošas rīcības, kuras pamatā ir cena, izvērtēšanu. Vienlaicīgi Paziņojuma 37.punktā norāda, ka, „ja tās [atlaides] piedāvā dominējošs uzņēmums, šo atlaižu ietekme uz faktisko vai potenciālo bloķēšanu var izpausties līdzīgi kā ekskluzīvo pirkšanas saistību gadījumā. Šādu rezultātu ar nosacījuma atlaidēm var panākt, dominējošam uzņēmumam obligāti neciešot finansiālus zaudējumus. (..) Tālab nosacījuma atlaides jāvērtē atšķirīgi no saimnieciski nepamatoti zemām cenām, kas vienmēr nes zaudējumus.” Konkurences padome norāda, ka Paziņojumā norādītos principus nevar piemērot atrauti no katras lietas faktiskajiem apstākļiem. Ņemot vērā turpmāk lēmumā konstatēto, Konkurences padome ir secinājusi, ka retroaktīvu atlaižu piemērošanas gadījumā, Latvenergo nav obligāti jānosaka cena zem izmaksām, lai radītu negatīvu ietekmi uz konkurenci konkrētajos tirgos.

7.2. Izvērtējot Latvenergo iesniegtos izmaksu aprēķinus (Skat. 1.pielikumu), Konkurences padome secina, ka Latvenergo ir piemērojusi neskaidru retroaktīvo atlaižu sistēmu no 16.08.2008. – 31.01.2009., t.i. pie lielākiem apjomiem Latvenergo noteica mazākas atlaides, un otrādi, pie mazākiem apjomiem lielākas. Latvenergo 31.07.2009. vēstules 15.lpp. skaidro, ka katrā tirdzniecības nedēļā ir unikāli apstākļi, un konkrētajos apstākļos tiek veikts individuāls siltumenerģijas atlaides aprēķins, ņemot vērā tehniskos un ekonomiskos apstākļus (iekārtu sastāvu, iekārtu darbināšanas tehniskos ierobežojumus, elektroenerģijas importa pieejamību un cenu un citu apstākļus), tādējādi vienota atlaižu aprēķināšanas formula nevar pastāvēt.

Papildus jau Latvenergo norādītajiem iemesliem Konkurences padome konstatē, ka Latvenergo piedāvājuma cenu RS, ja piedāvātais siltumenerģijas piegādes apjoms tiek samazināts, noteica maksimālo SPRK noteikto tarifu, vai gadījumā, kad tirdzniecības nedēļā mainījās SPRK tarifs (27.09.2008.-04.10.2008.), vai siltumenerģiju bija paredzēts piegādāt gan no TEC-1, gan TEC-2, kuriem katram noteikts savs tarifs (tirdzniecības nedēļa no 30.08.2008.-06.09.2008.), Latvenergo cena par samazināto apjomu bija noteikta starp vecā un jaunā tarifa vai starp viena un otra TEC tarifu vērtībām (Skat. 1.pielikuma 3., 4., 5.kol.). Latvenergo par samazināto

apjomu vienmēr piedāvāja maksimālo iespējamo cenu, jo, ja konkrētajā tirdzniecības nedēļā Latvenergo neiegūst tiesības piegādāt visu prognozēto siltumenerģijas apjomu, Latvenergo nav interese samazināt cenu par samazināto apjomu, jo Latvenergo ir neizbēgams RS partneris, un RS jebkurā gadījumā būs spiests to iepirkt. Tādējādi, papildus Latvenergo minētajiem iemesliem, Latvenergo atlaižu lielumi ir atšķirīgi katrā tirdzniecības nedēļā, tādējādi padarot atlaižu shēmu nenoteiktu un neskaidru. Ņemot vērā Latvenergo un JJ siltumenerģijas ražošanas kapacitātes atšķirības (JJ spēj nodrošināt nelielu daļu no RS pieprasījuma (Skat. 1.pielikuma 15.kol.)), Latvenergo retroaktīvās atlaides lielums nosaka, kāda cena JJ būs jānosaka, lai RS kompensētu Latvenergo atlaidi (jo īpaši retroaktīvās atlaides apmēra ietekme izpaužas ziemas (apkures) periodā, kad RS pieprasījums ir ievērojami lielāks nekā vasarā (Skat. 1.pielikuma 1.kol.), kādēļ JJ iespējamais apjoma piedāvājums no RS kopējā pieprasījuma procentuāli samazinās). Tādējādi Latvenergo, piedāvājot tikai nelielu atlaidi, faktiski var regulēt JJ piedāvājuma konkurētspējīgo cenu.

7.3. Latvenergo 31.07.2009. vēstules 11.lpp. norāda, ka 2008.gada augustā retroaktīvas atlaides noteikšana bija pamatota, jo „2008.gadā TEC-2 tika turpināti stacijas rekonstrukcijas darbi (..) lai veiktu vitāli svarīgos ieregulēšanas darbus, 2008.gada 14.augustā TEC-1 tika apturēta un visa siltuma slodze nodota TEC-2. (..) Tāpēc 2008.gada augustā, un tāpat arī nedēļā no 16. līdz 23.augustam tika veikti siltumtīklu cirkulācijas sūkņu hidrauliskās ieregulēšanas darbi, kā rezultātā uz TEC-2 darbības zonu bija nepieciešams iegūt maksimālu ūdens cirkulācijas daudzumu. Samazinoties plānotajam siltumenerģijas piegādes apjomam, ūdens cirkulācijas apjoms samazinās. (..) Gadījumā, ja cirkulācijas ūdens daudzums samazinātos zem tehniskā minimuma, pastāvētu reāla iespēja, ka TEC-2 tiktu atslēgta avārijas dēļ.”

Konkurences padome norāda, ka Latvenergo rīcību, piemērojot retroaktīvu atlaidi ar mērķi, lai iegūtu iespēju papildus piegādāt RS 1950 MWh siltumenerģijas, neattaisno drošības apsvērumi. Konkurences padomes ieskatā Latvenergo bija pienākums vērsties atbildīgajā valsts iestādē, lai rastu iespēju nodrošināt siltumapgādes drošību vai neatliekamus darbus jaunā koģenerācijas bloka izbūvē, ja iemesls bija pamatots. Latvenergo arguments nav saprotams tādējādi, ka JJ tirdzniecības nedēļā 23.08.2008.-30.08.2008. piegādāja siltumenerģiju RS, tomēr Latvenergo nenorāda, ka siltumtīklu cirkulācijas sūkņu hidrauliskās ieregulēšanas darbi bija traucēti.

7.4. Latvenergo 31.07.2009. vēstules 16.lpp. norāda, ka „*Latvenergo atlaides siltumenerģijas piegādēm piešķir tad, ja:*

- *esam radījuši siltumapgādes sistēmas operatoram papildus izmaksas (kā tas bijis, piemēram, nedēļā no 2008.gada 20. līdz 27.septembrim);*

- *notiek konkurence ar JJ par iespēju piegādāt aptuveni 1950 MWh siltumenerģijas bāzes režīmā un tādējādi maksimizēt ražošanas efektivitāti.”*

Turpat 12.lpp attiecībā uz atlaižu piemērošanu tirdzniecības nedēļā no 20.09.08.-27.09.08. Latvenergo skaidro: „*Veicot vairākkārtējas pārslēgšanās no TEC-1 uz TEC-2 un otrādi, bijām radījuši papildus zaudējumus RS – papildus siltuma zudumus siltumtrasēs – tāpēc šajā tirdzniecības nedēļā tika piemērota relatīvi lielāka siltumenerģijas atlaide.”*

Konkurences padome norāda, ka lielākas atlaides piešķiršana minētajā nedēļā neattaisno Latvenergo rīcību, nosakot retroaktīvu atlaidi. Zaudējumu kompensācija bija realizējama arī nepiemērojot retroaktīvu atlaidi, piemēram, nosakot vienu zemāku cenu nekā SPRK apstiprinātais tarifs.

8. Retroaktīvu atlaižu ietekmes izvērtēšanas principi

Paziņojumā ir norādīti iespējamie dominējošo uzņēmumu rīcības gadījumi, kuriem Eiropas Komisija pievērsīs īpašu uzmanību, un viens no tiem ir nosacījuma atlaižu piemērošana. Vērtējot atlaides lojalitāti veicinošo ietekmi uz klientu, Eiropas Komisija vērtē:

- ne tikai to, kā šī atlaide ietekmē konkurenci, piegādājot beidzamo vienību, bet arī šīs atlaižu sistēmas bloķējošo ietekmi uz dominējošā uzņēmuma (esošajiem un potenciālajiem) konkurentiem;
- vai minētā atlaižu sistēma spēj traucēt vienlīdz spējīgiem konkurentiem paplašināt savu darbību vai ienākt tirgū;
- vai konkurentu rīcībā ir reālas pretdarbības stratēģijas un cik efektīvas tās ir;
- vai konkrētā atlaižu sistēma tiek piemērota ar individualizētu vai standartizētu sliekšni.
- efektivitātes radītos ieguvumus.

9. Latvenergo nosacījuma atlaižu ietekme uz Latvenergo un JJ konkurenci

9.1. Izvērtējot Latvenergo piemēroto atlaižu ietekmi uz konkurenci, jāņem vērā, ka JJ siltumenerģijai apstiprinājusi viendaļīgo tarifu, pretēji Latvenergo – divdaļīgo, kādēļ JJ tarifam (cenai) jākonkurē ar Latvenergo kopējā tarifa daļu (enerģijas maksa), kura ietver tikai mainīgās izmaksas. SPRK apstiprinātajā Metodikā noteiktie atšķirīgie siltumenerģijas tarifu

noteikšanas un apmaksas principi ir saderīgi ar situāciju, kurā vienā siltumapgādes zonā darbojas viens siltumenerģijas ražotājs un piegādātājs, tomēr divu vai vairāku ražotāju gadījumā, tie nenodrošina vienlīdzīgu konkurences apstākļus visiem konkrētā tirgus dalībniekiem⁹. Tas nozīmē, ka, pat ja Latvenergo nepiemērotu atlaidi, JJ piedāvātā cena jāsamazina līdz Latvenergo cenai, kura ietver tikai enerģijas maksu (mainīgās izmaksas). SPRK Metodikā noteiktie atšķirīgie siltumenerģijas tarifu noteikšanas un apmaksas principi paredz Latvenergo iespēju bez riska segt ražošanas pastāvīgās izmaksas neatkarīgi no piegādātā siltumenerģijas apjoma, pretēji JJ, kura pastāvīgās izmaksas sedz atkarībā no RS piegādātā apjoma.

9.2. Konkurences padome veica aprēķinus, balstoties uz katras tirdzniecības nedēļas Latvenergo un JJ piedāvājumos (nosacījumiem un cenām), RS pieprasījumos, Latvenergo, JJ un RS savstarpējos rēķinos ietverto informāciju (skat. 1.pielikumu).

Uz tirdzniecības nedēļām, kurās Latvenergo piedāvāja retroaktīvo atlaidi, JJ bija jāpiedāvā RS ievērojami zemāka cena gan par JJ SPRK noteikto maksimālo tarifu (skat. 1.pielikuma 6., 11., 12.kol.), gan Latvenergo cenu (skat. 1.pielikuma 13., 14.kol.), kā arī JJ bija jāpiemēro ievērojami lielāka atlaide kā Latvenergo (skat. 1.pielikuma 9., 14.kol.), lai JJ piedāvātā cena būtu konkurētspējīga.

Ņemot vērā, ka koģenerācijas procesā tiek vienlaicīgi ražota siltumenerģija un elektroenerģija, JJ, pārdodot elektroenerģiju, ir iespējams zināmā mērā kompensēt siltumenerģijas cenas samazinājumu (*). Kā JJ norāda 27.04.2009. vēstulē Nr.44 attiecībā uz robežcenām (*) sākotnēji tika izskaitļotas mainīgās izmaksas (kurās (*) % ir dabas gāzes izmaksas) uz vienu saražotās enerģijas vienību. Pie 2008.gada novembrī esošās gāzes cenas 271,71 LVL/tūkst.m³ un JJ elektrostacijas faktiskā lietderības koeficienta pie nosacījuma, ka elektroenerģija tiek pārdota par SPRK noteikto tarifu, pārdotās siltumenerģijas robežvērtība, lai nosegtu tikai dabasgāzes izmaksas, bija (*) LVL/MWh. Sākumā piedāvājumā iekļautā robežvērtība tika noteikta (*) LVL/MWh, ņemot vērā, ka personāla izmaksas ir (*) LVL/MWh, ekspluatācijas (tehniskās apkalpošanas) izmaksas ir (*) LVL/MWh un kredīta procentu maksājumi (*) LVL/MWh (strādājot pilnu mēnesi). Sakarā ar to, ka banka, redzot situāciju, piekrita atlikt kredīta procentu maksājumus, robežvērtība tika samazināta (*). JJ norāda, ka, pat strādājot mazliet virs gāzes izmaksām, ieņēmumi ļauj nosegt daļu no izdevumiem, jo, piemēram, personāla izmaksas un procentu maksājumi nemainās neatkarīgi no tā, strādā JJ, vai nē.

Izvērtējot Latvenergo piedāvājumus, Konkurences padome konstatē, ka, lai JJ kompensētu Latvenergo noteikto atlaidi RS, JJ tirdzniecības nedēļā no 20.09.2008.-27.09.2008. bija jāpiedāvā cena (*) Ls/MWh un

⁹ Skatīt Konkurences padomes 09.10.2009. lēmumu Nr.33 lietā Nr.3114/09/05/2 „Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas ģenerālklausulas un 5.punkta pārkāpumu AS „Rīgas siltums” darbībās”

tirdzniecības nedēļā no 17.01.2009.-24.01.2009. – (*) Ls/MWh, kuras ir zemākas par (*) Ls/MWh (t.i. (*)) (skat. 1.pielikuma 10., 17.kol.). Tirdzniecības nedēļās 16.08.08.-23.08.08., 06.09.2008.-13.09.2008., 27.09.2008.-04.10.2008., 11.10.2008.-18.10.2008., 18.10.2008.-25.10.2008., 01.11.2008.-08.11.2008., 15.11.2008.-22.11.2008. JJ neieguva tiesības piegādāt siltumenerģiju RS (*) (skat. 1.pielikuma 17.kol.).

9.3. Atsaucoties uz Metodikas 14.14., 14.15.punktu, Latvenergo norāda, *ka koģenerācijas stacijā ir iespējamās šķērssubsīdijas starp elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanas izmaksām, jo ierobežojošie rādītāji ir koģenerācijas stacijas maksimālā rentabilitāte un cenu etaloni.*

Latvenergo 31.07.2009. vēstules 7.lapā norāda, *„ja koģenerācijas stacijai vienošanās ceļā ir noteikta siltumenerģijas cena, komersants var izmantot Metodikas 14.15.punktā noteikto kārtību, lai aprēķinātu elektroenerģijas tarifu. Metodikas 14.15.punkts nosaka: „Ja siltumenerģijas pārdošanas cena no koģenerācijas stacijas ir zemāka vai augstāka nekā tiek aprēķināta saskaņā ar metodiku, komersants var aprēķināt tādu elektroenerģijas tarifu, kas nodrošina rentabilitāti, kas nepārsniedz šajā metodikā noteiktos rādītājus. (..) Aprēķinātais elektroenerģijas tarifs nedrīkst pārsniegt elektroenerģijas cenas etalonu un siltumenerģijas iepirkuma cena nedrīkst pārsniegt siltumenerģijas cenas etalonu”.*

Atbilstoši minētajam, zināmā mērā izmaksu kompensēšana ir iespējama, tomēr konkrētajos Lietas apstākļos praksē Metodikas 14.15.punktā noteiktā norma ir grūti realizējama. Metodikas 14.15.punkts paredz, ka gadījumā, ja siltumenerģijas pircējs un koģenerācijas stacija vienojas par zemāku siltumenerģijas cenu, nekā koģenerācijas stacija aprēķinājusi saskaņā ar metodiku, tad koģenerācijas stacija starpību starp tarifu, kas aprēķināts saskaņā ar metodiku, un vienošanās cenu var iekļaut elektroenerģijas tarifā, lai nodrošinātu rentabilitāti. Tomēr bezgalīgu siltumenerģijas izmaksu pārnesanu uz elektroenerģijas tarifu ierobežo elektroenerģijas cenas etalons. Elektroenerģijas cenas etalona noteikšanai izmanto aprēķinu maksimāli efektīvā kondensācijas elektrostacijā ražotai elektroenerģijai, izmantojot lietderības koeficientu, kas nav mazāks par 55%, ja koģenerācijas stacijā kā kurināmo izmanto dabasgāzi.

Lai SPRK varētu apstiprināt tarifus, tai ir jāzina vienošanās cena. Kā liecina Lietā esošā informācija, JJ vienošanās cena atšķiras katru nedēļu, tādējādi, lai izmantotu Metodikas 14.15.punkta sniegtās priekšrocības, JJ būtu jāiesniedz SPRK jauns tarifu projekts katru nedēļu. Turklāt, tādā gadījumā zustu JJ un Latvenergo konkurēšanas jēga kā tāda. Minēto iespēju faktiski var realizēt koģenerācijas stacija, kura ir vienīgā konkrētajā siltumapgādes zonā. Tādējādi, aprēķinot tarifus, JJ pēc būtības ir jāvadās pēc SPRK pamata metodikas, izdalot izmaksas starp elektroenerģiju un siltumenerģiju atbilstoši Metodikas 14.punktam.

9.4. Latvenergo 31.07.2009. vēstulē norāda, ka „(..) JJ nemaz nav svarīgi, kāda ir siltumenerģijas cena, jo izmaksas tiek atgūtas no elektroenerģijas tarifa. Par to liecina citastarp JJ 04.06.2008. vēstulē Nr.77, kas adresēta RS valdes priekšsēdētājam, sacītais: „Atkārtoti piedāvājam iepirkt JJ koģenerācijas stacijā izstrādāto siltumenerģiju par cenu, kas ir vismaz par 0,01 LVL/MWh zemāka par TEC-1 un TEC-2 noteikto siltumenerģijas tarifa komponenti (..)”. Mums arī radušās aizdomas, ka šādu vai līdzīgu siltumenerģijas cenas piedāvājuma formulu JJ norāda savos iknedēļas cenas piedāvājumos siltumapgādes operatoram.” Tāpat Latvenergo norāda: „Turklāt, kā Konkurences padomei adresētajā 11.03.2009. vēstulē Nr.4/1360 norāda RS, „no TECiem iepirktā jauda nodrošina pietiekamu jaudu rezervi siltumapgādes drošības garantēšanai” (7.lpp.): neraugoties uz to, JJ izvēlējās būvēt koģenerācijas staciju.”

Konkurences padome noraida Latvenergo argumentu. JJ pirms siltumenerģijas pirkšanas – pārdošanas līguma slēgšanas ar RS, kad arī JJ izteica piedāvājumu, nebija zināms kā Latvenergo rīkosies, nosakot cenu piedāvājumos. JJ piedāvājums RS ir balstīts uz konkrētajiem apstākļiem, kādi bija vēstules sūtīšanas laikā, nevis apliecinājums vai pierādījums tam, ka JJ var piedāvāt siltumenerģiju par jebkādu cenu. Tāpat arī JJ izvēle būvēt koģenerācijas staciju, pat ja Latvenergo var nodrošināt visu RS nepieciešamo siltumenerģijas apjomu, nav pierādījums tam, ka JJ var piedāvāt siltumenerģiju par jebkādu cenu.

9.5. Atbilstoši MK 10.03.2009. noteikumu Nr.221 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā" prasībām, lai iegūtu tiesības realizēt elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, būtisks priekšnosacījums tam ir lietderīgās siltumenerģijas realizācija. Ja JJ neiegūst tiesības piegādāt siltumenerģiju RS, tad vienlaicīgi netiek ražota un pārdota arī elektroenerģija, t.i. koģenerācijas stacija konkrētajā tirdzniecības nedēļā nestrādā. Tādējādi JJ ir būtiski realizēt siltumenerģiju, lai vienlaicīgi pārdotu elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros.

9.6. Ņemot vērā faktiskos apstākļus tirgū (konstants un zināms pieprasījums katrā tirdzniecības nedēļā, ierobežota JJ kapacitāte, veids kā Latvenergo ir noteicis atlaides piešķiršanas nosacījumu: „Gadījumā, ja piedāvātais siltumenerģijas piegādes apjoms tiek samazināts, tad piegādājamās siltumenerģijas cena tiek noteikta (..) [augstāka]”, rada situāciju, kurā vienmēr atlaides sliekšnis tiek pārsniegts neatkarīgi no kopējā pieprasījuma, t.i. JJ piedāvātais apjoms vienmēr ir apjoms virs atlaides sliekšņa. Latvenergo, nosakot retroaktīvas atlaides piedāvājumos RS katrai tirdzniecības nedēļai noteica individuālu atlaides sliekšni, turklāt apjoms, kurš tika ietekmēts ar atlaidēm, bija 100 % konkrētajos tirgos

attiecīgajās tirdzniecības nedēļās. Tādējādi JJ regulāri bija spiesta samazināt cenu, lai kompensētu RS retroaktīvo Latvenergo atlaidi.

9.7. Kā konstatēts lēmuma 4.punktā, ņemot vērā JJ ierobežotās uzstādītās siltuma jaudas, Latvenergo ir ekskluzīvas tiesības piegādāt RS lielāko daļu siltumenerģijas konkrētajos tirgos. Latvenergo ir neizbēgams RS partneris. Latvenergo var piegādāt visu RS nepieciešamo siltumenerģijas apjomu pretēji kā JJ – 2100 MWh nedēļā.

Praksē, ja konkurē līdzīgi uzņēmumi, retroaktīvu atlaižu piemērošana parasti nerada būtisku ietekmi uz konkurenci, jo kad konkurenta pārdošanas apjomi pieaug, zaudējums no pircējam piedāvātās retroaktīvās atlaides, ja tas iegādājas produktu no konkurenta ārpus atlaides sistēmas, var tikt absorbēts, pamatojoties uz apjoma efektu, t.i. konkurētspējīgai cenai pretēji tuvojoties dominējošā uzņēmuma piedāvātajai cenai ar atlaidi.

Lai JJ būtu iespēja radīt pretdarbību Latvenergo piemēroto retroaktīvo atlaižu ietekmei, JJ ievērojami jāpalielina koģenerācijas stacijas siltuma jauda, kas ir saistīts ar būtiskām investīcijām, lai radītu līdzvērtīgu piedāvājumu Latvenergo. Finanšu investīcijas ir būtiska barjera, turklāt saistīta ar lielu risku investīciju atgūšanā, jo nav prognozējams pieprasījuma pieaugums konkrētajos tirgos. Turklāt nav pamata uzskatīt, ka pieprasījums pieaugs līdz tādām apjomam, ka tirgū būtu lietderīgi darboties vēl vienam tikpat lielam tirgus dalībniekam kā Latvenergo.

Ņemot vērā minēto, Konkurences padome secina, ka JJ pretdarbības iespējas Latvenergo piemēroto retroaktīvo atlaižu ietekmei ir ierobežotas.

9.8. Pieprasījums (RS prognozētais/nepieciešamais apjoms), saskaņā ar kuru tiek noteikts atlaides sliekšnis, ir iepriekš zināms un konstants uz katru konkrēto tirdzniecības nedēļu, kādēļ Latvenergo var aprēķināt cenu, kura jāpiedāvā JJ, lai kompensētu RS zaudējumu, neiegūstot Latvenergo atlaidi. Rezultātā JJ ir jāpiedāvā ievērojami zemāka cena, kā Latvenergo, t.i. Latvenergo ir neizbēgams partneris RS, kādēļ ar nosacījuma atlaidi tas RS pieprasījuma "neapstrīdamo" daļu (t.i., daudzums, ko RS jebkurā gadījumā iegādātos no Latvenergo) izmantoja kā sviru, lai pazeminātu "apstrīdamās" (t.i., daudzums, par kuru RS var izdarīt izvēli starp Latvenergo un JJ) pieprasījuma daļas cenu, tādējādi radot stimulu RS sadarboties tikai ar Latvenergo. Konkrētajos lietās apstākļos, kuros konkrētie tirgi ir caurredzami un regulēti no valsts puses, Latvenergo retroaktīvo atlaižu shēmas radīto ietekmi uz konkurenci neattaisno ražošanas efektivitātes ieguvumi, ņemot vērā, ka pastāv citas efektivitātes nodošanas patērētājiem iespējas.

10. Latvenergo rīcības attaisnojamība un efektivitātes radītie ieguvumi

Latvenergo nemin nevienu iemeslu, kādēļ Latvenergo rīcība, piemērojot atlaides, bijusi objektīvi nepieciešama. Latvenergo vienīgi

norāda, ka 2008.gada augustā papildus 1950 MWh piegāde RS bija vitāli nepieciešama, lai nodrošinātu TEC-2 darbības drošību, tomēr minētā situācija neattaisno retroaktīvas atlaides noteikšanu Latvenergo mērķa sasniegšanai (skat. lēmuma 7.3.punktu).

Latvenergo rīcība, nosakot atlaides RS, samazina RS siltumenerģijas iepirkuma izmaksas, un konkrētie efektivitātes ieguvumi ir Latvenergo rīcības rezultāts. Latvenergo rīcība rada apstākļus, kuros konkrētajās tirdzniecības nedēļās siltumenerģijas piegādes tiesības iegūst efektīvākā koģenerācijas stacija, nodrošinot ražošanu ar zemākajām izmaksām.

Konkurences padomes ieskatā retroaktīvu atlaižu sistēma nav vienīgais veids, kā sasniegt Latvenergo ražošanas efektivitāti, ņemot vērā Lietas faktiskos apstākļus. Latvenergo ir iespēja noteikt cita veida atlaides, piem., progresīvas atlaides (atlaides, kuras tiek piešķirtas tikai uz apjomu, kurš pārsniedz noteiktu apjoma sliekšni) vai noteikt zemāku cenu bez atlaides. Turklāt, ja Latvenergo mērķis būtu vienīgi nodot tālāk ražošanas efektivitātes ieguvumus RS un patērētājiem, Latvenergo varētu samazināt cenu arī elektroenerģijai.

Kā norādīts lēmuma 3.punktā, JJ un Latvenergo piegādā siltumenerģiju RS, nevis tieši patērētājam. RS siltumenerģijas tarifu nosaka SPRK, kādēļ efektivitātes radīto ieguvumu nodošana patērētājiem īsā laika periodā ir ierobežota, bet ne neiespējama, ja RS regulāri samazinātu tarifu patērētājiem vai SPRK realizētu regulāru RS siltumenerģijas tarifu pārskatīšanu. Tomēr RS nedarbojas konkurences apstākļos, un RS interese nav samazināt siltumenerģijas cenu patērētājiem, tādēļ efektivitātes ieguvumu nodošana tālāk patērētājiem būtu realizējama tikai SPRK, realizējot tai ar likuma „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 20.pantu piešķirtās tiesības. Pretējā gadījumā īsā laika periodā RS siltumenerģijas iepirkuma cenas samazināšanās izpaužas kā RS ienākumu pieaugums.

Pat ja efektivitātes ieguvumi tiek nodoti tālāk patērētājiem ilgākā laika periodā, Konkurences padomes ieskatā tie neatsver negatīvo ietekmi uz konkurenci, Latvenergo piemērojot retroaktīvas atlaides. Konkrētajos tirgos darbojas tikai JJ un Latvenergo. Latvenergo spēj nodrošināt visu RS nepieciešamo siltumenerģijas apjomu konkrētajos tirgos. Kā norādīts lēmuma 4.punktā saskaņā ar RS izstrādāto Labā krasta siltumtīklu un siltuma avotu izmantošanas un attīstības biznesa plānu laika posmam no 2006.gada līdz 2018.gadam, kā arī ņemot vērā patreizējo un prognozējamo ekonomisko situāciju, papildus siltuma avoti Rīgas pilsētas Daugavas labajā krastā nav nepieciešami. Ņemot vērā minēto, paredzams, ka JJ un Latvenergo tuvākajā nākotnē būs vienīgie tirgus dalībnieki konkrētajos tirgos.

JJ ir ieguvusi tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, kādēļ tās koģenerācijas stacija ir izpildījusi nosacījumus (kvalitātes un lietderības), ko nosaka likumdošana. RS ir piekritis iepirkt siltumenerģiju no JJ, tādējādi nevar uzskatīt, ka JJ siltumenerģija būtu

nekvalitatīvāka par Latvenergo piedāvājumu. Vienīgais faktors, kādēļ JJ ir nekonkurētspējīga, ir tās nepietiekamā siltuma jauda. Tomēr nebūtu loģiski uzskatīt, ka pie konkrētajiem tirgus apstākļiem tirgū būtu lietderīgi darboties vēl vienam tikpat lielam tirgus dalībniekam kā Latvenergo. Latvenergo ir vēsturiski veidojies dabīgais monopols. Ņemot vērā Latvenergo tirgus varu un tai ar normatīvajiem aktiem uzliktos pienākumus kā publiskajam operatoram (Elektroenerģijas tirgus likuma 1.panta 16.punkts), kā arī Latvenergo un JJ atšķirīgos apstākļus dēļ normatīvā regulējuma, efektīva konkurence konkrētajos tirgos ir ierobežota.

Apjoms, kurš tiek ietekmēts ar atlaidēm, ir 100 % konkrētajos tirgos attiecīgajās tirdzniecības nedēļās, kādēļ Latvenergo atlaižu sistēma nemudina JJ palielināt jaudas vai tirgū ienākt jauniem tirgus dalībniekiem. Pat ja Latvenergo spēj nodrošināt visu RS nepieciešamo siltumenerģijas apjomu, un JJ apjoms pēc būtības nav nepieciešams tirgū, Konkurences padome uzskata, ka konkurences apstākļu saglabāšana tirgū ir būtiska, jo sniedz labumu patērētājiem – zemākas izmaksas par siltumenerģiju. Ja nebūtu konkurences, Latvenergo nebūtu nekādas motivācijas arī turpmāk radīt ieguvumus, kuri pamatojas uz efektivitāti, un nodot tos tālāk patērētājam. Ja nav atlikušās konkurences un tuvākajā laikā tirgū negrasās ienākt jauns dalībnieks, sāncensības un konkurences procesa aizsardzība ir svarīgāka nekā potenciālie efektivitātes radīti ieguvumi. Tādējādi Latvenergo rīcība, piemērojot retroaktīvu atlaižu sistēmu kā konkurences līdzekli, pat ja tā rada efektivitātes ieguvumus, nav attaisnojama. Konkurences aizsargāšana konkrētajā situācijā ir svarīgāka, jo savstarpējā uzņēmumu konkurence ir viens no galvenajiem ekonomikas efektivitātes dzinējspēkiem, kādēļ patērētāju ieguvums no tās ilgākā laika periodā ir vērtējams augstāk kā īslaicīgs efektivitātes ieguvums, ņemot vērā Latvenergo rīcības negatīvo ietekmi uz konkurenci (vienīgo konkurentu). Ņemot vērā augstākminēto, Latvenergo 31.07.2009. vēstulē norādītie argumenti, ka Konkurences padome aizsargā vienīgi JJ intereses un secina, ka retroaktīvas atlaides ir *per se* nelikumīgas, nevērtējot patērētāju intereses, ir noraidāmi.

Vienlaicīgi Konkurences padome norāda, ka ar jebkādu atlaižu piemērošanas aizliegumu Latvenergo, JJ un Latvenergo konkurence konkrētajos tirgos nebūtu iespējama. Latvenergo nebūtu interese samazināt siltumenerģijas cenu par visu apjomu zemāku kā SPRK apstiprinātais tarifs, jo JJ, ņemot vērā tās rīcību kā norādīts lēmuma 9.2.punktā, jebkurā gadījumā noteiktu zemāku siltumenerģijas cenu, un patērētāji nesaņemtu ražošanas efektivitātes ieguvumus no Latvenergo un JJ konkurences, kura pastāvētu tikai formāli.

11. JJ argumenti Lietā

11.1. Lietas izpētes laikā Konkurences padome 27.04.2009. saņēma JJ 22.04.2009. vēstuli Nr.42, kurā JJ norāda, ka, ņemot vērā SPRK

Metodikā attiecībā uz 4.tabulā ietvertajām pozīcijām noteikto, komersants pēc vienošanās ar elektroenerģijas lietotāju var pārdot elektroenerģiju pēc divdaļīga vai viendaļīga tarifa, JJ ir vērsusies pie Latvenergo, lai vienotos par divdaļīgā tarifa piemērošanu elektroenerģijas iepirkumam obligātā iepirkuma ietvaros (skat. lēmuma 2.5.punktu), vienlaicīgi lūdzot Konkurences padomi ierosinātās Lietas ietvaros vērsties pie Latvenergo, lai saņemtu atbildi, ņemot vērā, ka Latvenergo atbildi nav sniedzis. JJ ar 28.04.2009. vēstuli Nr.46 informēja Konkurences padomi, ka ir saņēmusi Latvenergo atbildi uz augstākminēto lūgumu, tomēr, tā kā Latvenergo nav atbildējusi pēc būtības, JJ nosūtīja Latvenergo atkārtotu lūgumu (JJ 28.04.2009. vēstule Nr.45) izskatīt jautājumu par divdaļīgā tarifa piemērošanu. JJ 28.09.2009. vēstulē Nr.70 norāda, ka Latvenergo joprojām nav sniegusi atbildi uz JJ 28.04.2009. vēstuli Nr.45.

Atbilstoši SPRK Metodikā noteiktajam, nemainīgas garantētās maksas par koģenerācijas stacijā uzstādīto elektrisko jaudu saņemšana tiek realizēta ar divdaļīga tarifa palīdzību (skat. lēmuma 2.3.punktu), t.i. ar elektroenerģiju saistītās pastāvīgās izmaksas tiek iekļautas jaudas maksā, kura tiek maksāta kā nemainīgs maksājums neatkarīgi no piegādātā enerģijas apjoma, tādējādi garantējot koģenerācijas stacijas pastāvīgo izmaksu apmaksu. Tādējādi garantēts elektriskās jaudas maksājums nav uzskatāms par precī vai pakalpojumu ekonomikas izpratnē, bet ir uzskatāms par pastāvīgo izmaksu kompensāciju, kura tiek maksāta, neatkarīgi no saražotā elektroenerģijas apjoma.

Izskatot jautājumu par divdaļīgā tarifa piemērošanas pamatotību, nevar ņemt vērā šīs Lietas faktiskos apstākļus. Latvenergo kā publiskais tirgotājs un JJ savstarpēji konkurē par siltumenerģijas piegādēm RS, un, ņemot vērā konkurences vispārējos principus, noteiktās tirdzniecības nedēļās JJ var neiegūt tiesības piegādāt siltumenerģiju RS. Vienlaicīgi JJ koģenerācijas stacija neražo un attiecīgi arī nepārdod elektroenerģiju Latvenergo. Ņemot vērā divdaļīgā tarifa piemērošanas un apmaksas principus, divdaļīgā tarifa piemērošanas gadījumā, Latvenergo būtu jāapmaksā JJ elektriskā jauda (pastāvīgās izmaksas), pat ja elektroenerģija netiek ražota, turklāt paaugstinātu elektroenerģijas izmaksas. Līdzīga situācija rodas arī gadījumā, ja Latvenergo nesaražo elektroenerģijas apjomu, kuru konkrētajā tirdzniecības nedēļā saražo JJ. Ņemot vērā iepriekšminēto, Konkurences padome secina, ka SPRK apstiprinātajā Metodikā paredzētā izvēles iespēja – vienoties par divdaļīgo vai viendaļīgo tarifu, nav saderīga ar situāciju, kurā vienā siltumapgādes zonā konkurē Latvenergo kā publiskais operators, kuram ir pienākums iepirkt elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, un JJ kā neatkarīgais ražotājs.

Kā minēts iepriekš, elektriskās jaudas maksājums ir uzskatāms par garantētu pastāvīgo izmaksu kompensāciju, kura pēc tās būtības neatšķiras no Ministru kabineta 10.03.2009. noteikumos Nr.221 "Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā" paredzētās garantētas jaudas apmaksas būtības.

JJ nedarbojas konkurences apstākļos elektroenerģijas piegāžu tirgū, un divdaļīgā tarifa elektroenerģijai neesamības gadījumā JJ netiek radīti konkurences ziņā nelabvēlīgāki apstākļi. Ja JJ iegūst tiesības piegādāt siltumenerģiju RS, tad vienlaicīgi JJ pārdod arī elektroenerģiju Latvenergo obligātā iepirkuma ietvaros par SPRK apstiprināto elektroenerģijas tarifu. Atbilstoši Metodikā noteiktajiem elektroenerģijas tarifu noteikšanas principiem, aprēķinot elektroenerģijas tarifu, gan viendaļīgā, gan divdaļīgā tarifa vērtības ir vienādas, izņemot to piemērošanas principus. JJ to norāda arī savā 16.03.2009. vēstulē Nr.25, ka „*pie vienāda ražošanas apjoma, kuru izmanto aprēķinot tarifu, viendaļīgais un divdaļīgais tarifs dod pilnīgi vienādu rezultātu*”. Tādējādi arī viendaļīgā tarifa gadījumā JJ sedz visas ar elektroenerģijas ražošanu saistītās izmaksas.

Ņemot vērā augstākminēto, garantētas jaudas maksas piemērošana, kura pēc tās būtības konkrētajos apstākļos izpaustos kā JJ finansiālā ieguvuma palielinājums, un ar tās noteikšanas atteikuma izvērtēšana neietilpst Konkurences padomes kompetencē, ņemot vērā, ka konkurences apstākļi nav ietekmēti.

11.2. JJ 14.09.2009. vēstulē Nr.73 norāda, ka „*viens no iespējamiem risinājumiem vienlīdzīgas konkurences nodrošināšanai siltumenerģijas ražotājiem, kuru uzstādītās jaudas būtiski atšķiras, ir siltumenerģijas pieprasījuma tirdzniecības nedēļai sadalīšana lotēs, kur lotes lielums ir vienāds [t.i. 2000 MWh] vai mazāks [piem., 1000 MWh] ar mazākā siltumenerģijas ražotāja [JJ] iespējamo siltumenerģijas piegādes lielumu tirdzniecības nedēļai. (..) Šādā gadījumā visi siltumenerģijas avoti varēs dot savus piedāvājumus uz katru piegādājamās siltumenerģijas loti un varēs konkurēt savā starpā ar siltumenerģijas cenu uz katru loti.*”

Līdzīgi kā Konkurences padome ir secinājusi lēmuma 10.punktā, JJ piedāvātā risinājuma realizācija nenodrošina konkurences apstākļu esamību tirgū. Siltumenerģijas sadalīšana vienādās lotēs un konkurēšana atsevišķi uz katru loti novērš konkurenci konkrētajos tirgos, jo Latvenergo nebūs stimula samazināt cenu visām lotēm zemāku kā SPRK apstiprinātais tarifs un piegādāt papildus siltumenerģijas vienības RS, lai konkurētu ar JJ nelielo apjomu. Ražošanas izmaksu samazinājums ir atkarīgs no saražotā enerģijas apjoma, kas arī ir pamats samazināt cenu papildus apjoma vienībām attiecīgajā lotē, lai konkurētu tirgū. Tādējādi atbilstošs konkurenta piedāvājuma izteikšanas veids ir secīga lotu (t.i. progresīvu atlaižu) piemērošana, kas arī ir konkurences apstākļu saglabāšanas tirgū priekšnoteikums.

12. Latvenergo apņemšanās pildīt noteiktus tiesiskos pienākumus

Atbilstoši Eiropas Kopienų tiesas iedibinātajam principam Michelin lietā¹⁰, uzņēmumam, kurš atrodas dominējošā stāvoklī, neatkarīgi no tā, kā šis dominējošais stāvoklis ir izveidojies, ir īpaša atbildība par to, lai ar savu darbību, t.sk. cenu politiku, šis uzņēmums nekropļotu konkurenci kopējā tirgū un nekaitētu patērētājam. Latvenergo kā dominējošā stāvoklī esoša uzņēmuma pienākums ir piemērot skaidru un saprotamu cenu un atlaižu politiku.

Konkurences likuma 27.² panta otrajā daļā noteikts, ka (...) „lēmumu par lietas izpētes izbeigšanu var pieņemt, ja tirgus dalībnieks rakstveidā apņemas pildīt noteiktus tiesiskos pienākumus, kas novērš konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai deformēšanu, un Konkurences padome, izvērtējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, uzskata to par lietderīgu”. Tādējādi tirgus dalībniekam pirms gala lēmuma pieņemšanas ir tiesības sniegt priekšlikumus, ar kuriem tas uzņemas tādus tiesiskos pienākumus, kas novērš negatīvās sekas konkurencei. Latvenergo 20.11.2009. iesniedza rakstveida apņemšanos (skat. lēmuma 2.pielikums), ar ko Konkurences padomei apliecinā, ka tas apņemas pildīt tiesiskos pienākumus, lai novērstu retroaktīvo atlaižu efektu, kad RS pieprasījuma "neapstrīdamā" daļa (t.i. daudzums, ko RS jebkurā gadījumā iegādātos no Latvenergo) tiek izmantota kā svira, lai pazeminātu "apstrīdamās" (t.i., daudzums, par kuru RS var izdarīt izvēli starp Latvenergo un JJ) pieprasījuma daļas cenu, un noteiktā siltumenerģijas cena atbilstu faktiskajām Latvenergo izmaksām, turpmāk nepieļaujot konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai deformēšanu siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū Apvienotajā siltumapgādes zonā vasaras periodā un siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū TEC-2 siltumapgādes zonā apkures periodā.

Latvenergo rakstveida apņemšanās nosacījumi, mainot atlaižu sistēmu, t.i. piemērojot lotu sistēmu, kurā siltumenerģijas apjoms tiek sadalīts lotēs, saglabā konkurences apstākļus konkrētajos tirgos un Konkurences padomes skatījumā novērš konkurences kavēšanu un ierobežošanu siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū Apvienotajā siltumapgādes zonā vasaras periodā un siltumenerģijas vairumtirdzniecības tirgū TEC-2 siltumapgādes zonā apkures periodā.

Kā Konkurences padome konstatējusi lēmuma 9.1.punktā, SPRK apstiprinātajā Metodikā noteiktie atšķirīgie siltumenerģijas tarifu noteikšanas un apmaksas principi ir saderīgi ar situāciju, kurā vienā siltumapgādes zonā darbojas viens siltumenerģijas ražotājs un piegādātājs, tomēr divu vai vairāku ražotāju gadījumā, tie nenodrošina vienlīdzīgu konkurences apstākļus visiem konkrētā tirgus dalībniekiem. Vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšana, kas izrietētu no normatīvā

¹⁰ N.V.Nederlansche benden-industrie Michelin v Commission of the European Communities lieta Nr.322/81, 57.punkts

regulējuma, pati par sevi celtu JJ konkurētspēju, kas ir arī viens no iemesliem, kādēļ Konkurences padome uzskata par lietderīgu izbeigt lietas izpēti, pamatojoties uz Latvenergo rakstveida apņemšanos pildīt tiesiskos pienākumus.

Ņemot vērā iepriekšminēto un konkrētās Lietas apstākļus, kuros ir lietderīgi saglabāt konkurenci konkrētajos tirgos, jo atlaižu piemērošanas aizliegums kā tāds novērstu konkurences apstākļus, tādējādi neradot ražošanas efektivitātes ieguvumus, Konkurences padome secina, ka ir lietderīgi pieņemt lēmumu par lietas izpētes izbeigšanu.

Ņemot vērā iepriekš minēto un pamatojoties uz Konkurences likuma 8.panta pirmās daļas 4.punktu, 13.panta pirmās daļas 4.punktu, 27.² panta otro daļu, Administratīvā procesa likuma 63.pantu, Konkurences padome

n o l ē m a:

izbeigt lietas Nr.3114/09/05/1 „Par Konkurences likuma 13.panta pirmās daļas 4.punkta pārkāpumu AS „Latvenergo” darbībā” izpēti, ievērojot Latvenergo 20.11.2009. rakstveida apņemšanos pildīt tiesiskos pienākumus.

Saskaņā ar Konkurences likuma 8.panta otro daļu Konkurences padomes lēmumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no lēmuma spēkā stāšanās dienas.

- Pielikumā:
1. AS „Latvenergo” un SIA „Juglas Jauda” apjoma un cenas piedāvājumu AS „Rīgas siltums” apkopojums, AS „Latvenergo” atlaižu un SIA „Juglas Jauda” konkurētspējīgās cenas aprēķins tirdzniecības nedēļās no 16.08.2008. – 31.01.2009., kurās AS „Latvenergo” noteica nosacījuma atlaides uz 2 lapām (Pielikums Nr.1(*));
 2. AS „Latvenergo” 2009.gada 20.novembra Rakstveida apņemšanās lietā Nr.3114/09/05/1 uz 3 lapām (Pielikums Nr.2).

(*) – Ierobežotas pieejamības informācija

Priekšsēdētāja v.i.

D.Rungēvica